

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-43)

DÜNYA SITMA GÜNÜ (25 NİSAN 2026)

Sıtma, Plasmodium adı verilen tek hücreli bir parazitin neden olduğu, enfekte dişi Anofel cinsi sivrisineklerin insanı ısırması ile bulaşan, önlenemez ve tedavi edilebilir bir enfeksiyon hastalığıdır. İnsanlarda hastalığa yol açan beş tür Plasmodium bulunmaktadır; *P. falciparum*, *P. vivax*, *P. malariae*, *P. ovale* ve *P. knowlesi*. Özellikle *P. falciparum*, insanlarda ağır hastalık tablosu ve ölüme yol açabilmesi nedeniyle en tehlikeli tür olarak öne çıkmaktadır. Sıtma hastalığı sivrisinek ısırması dışında kan transfüzyonu, organ nakli ve kontamine enjektör kullanımı ile de bulaşabilmekte; gebelik sürecinde enfekte bir anneden çocuğa geçiş de mümkün olabilmektedir.^{1,2}

Sıtmanın belirtileri, enfeksiyondan sonra genellikle bir hafta ile bir ay arasında ortaya çıkmakla birlikte bu süre aylarca, hatta bir yıl veya daha uzun süreye kadar uzayabilmektedir. Bazı Plasmodium türleri karaciğerde uzun süre uykuda kalarak ilerleyen dönemde yeni bir hastalık atağına yol açabilmektedir. Sıtmanın başlıca belirtileri ateş, grip benzeri tablo, üşüme-titreme, baş ağrısı, kas ağrısı ve yorgunluk olup bulantı, kusma ve ishal de eşlik edebilmektedir. Tedavinin gecikmesi durumunda kansızlık, sarılık, böbrek yetmezliği, nöbet, zihinsel karışıklık ve komaya kadar ilerleyebilen ağır komplikasyonlar gelişebilmektedir. Tanı, kandan alınan küçük bir örneğin laboratuvar incelemesiyle konulmakta; bu nedenle, risk bölgelerinde yaşayan veya son bir yılda sıtmanın görüldüğü bir bölgeye seyahat etmiş kişilerde söz konusu belirtilerden herhangi birinin ortaya çıkması durumunda, koruyucu ilaç kullanılmış olsa dahi, vakit kaybetmeksizin bir sağlık kuruluşuna başvurulması önerilmektedir.³

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Dünya Sıtma Raporu'na göre, 2024 yılında dünya genelinde yaklaşık 282 milyon yeni sıtma vakası saptanmış ve 610 bin kişi bu hastalık nedeniyle hayatını kaybetmiştir; bu rakamlar 2023 yılına kıyasla hafif bir artışa işaret etmektedir. Vakaların ve ölümlerin yüzde doksanından fazlası DSÖ Afrika Bölgesi'nde gerçekleşmekte; bu bölgedeki sıtma ölümlerinin yaklaşık yüzde seksenini beş yaş altı çocuklar oluşturmaktadır. Korunma ve tedavi imkanları sayesinde 2000 yılından bu yana 2,3 milyar vaka ve 14 milyon ölümün önlenmesi tahmin edilmekte, 47 ülke DSÖ tarafından "sıtmasız" ülke olarak tescil edilmiş bulunmaktadır. Sıtmanın yerel ortamda sürekli bulunduğu (endemik) ülke sayısı aynı dönemde 108'den 80'e gerilemiş; on binden az vaka bildiren ülke sayısı 27'den 46'ya yükselmiştir. Ancak, tedavi ilaçlara direnç, böcek ilacı direnci ve iklim değişikliğinin bu olumlu gelişmeyi tehdit ettiği unutulmamalıdır.⁴

Sıtma, geçmişte Türkiye'de de yaygın olarak görülen bir hastalık idi. Sıvı birikintilerinin ve bataklıkların yaygın olduğu alanlarda, hijyen şartlarının yeterince sağlanamadığı bölgelerde yaşayanlarda, mevsimlik tarım işçilerinde enfeksiyonun önlenmesi için önemli çabalar harcanmıştır. 2002 yılında ülke genelinde çoğu yerli 10.224 vaka bildirilirken, etkin mücadele programları sayesinde 2019'dan itibaren hiç yerli vaka kaydedilmemiştir. Günümüzde bildirilen vakalar tamamıyla yurt dışı kaynaklıdır. Bununla birlikte, ülkemizin sıtma parazitini taşıyabilen Anofel sivrisineklerinin varlığı, iklim değişikliğiyle yükselen sıcaklıklar ve artan nüfus hareketleri, sıtma riskini canlı tutmaktadır.^{1,5}

¹ [Internet] <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/zoontik-ve-vektorel-hastaliklar/sitma.html> Erişim: 22.04.2026.

² [Internet] <https://ekutuphane.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/sitma.pdf> Erişim: 22.04.2026.

³ [Internet] <https://www.cdc.gov/malaria/symptoms/index.html> Erişim: 22.04.2026.

⁴ [Internet] <https://www.who.int/campaigns/world-malaria-day/2026> Erişim: 22.04.2026.

⁵ T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2023. Tablo 3.1. Yıllara Göre Enfeksiyon Hastalıklarının Vaka Sayıları. [Internet] <https://dosyasb.saglik.gov.tr> Erişim: 22.04.2026.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-43)

Sıtmaya karşı korunmada sivrisinek ısırılmalarını önlemek temel yaklaşımlardan biridir. Sıtma paraziti taşıyan Anofel cinsi sivrisinekler özellikle akşam ve gece saatlerinde aktif olduğundan, bu saatlerde sivrisineklerin yoğun olduğu ortamlardan uzak durulması önerilmektedir. Kişisel korunma önlemleri olarak uzun kollu, açık renkli ve bol kıyafetler ile çorap tercih edilmesi; kapı ve pencereler kapalı tutulması ya da sinek teli takılması önerilmektedir. Açık alanlarda çalışanlarda sivrisinek kaçırmaya yardımcı spreylere de kullanılabilir. ⁶

Sıtma ile savaşta en verimli önlemlerin bireylerden ziyade **çevreye yönelik önlemler** olacağı açıktır. Bu kapsamda sivrisineklerin üreme alanlarının ortadan kaldırılması büyük önem taşımaktadır Yaşam alanlarında saksı bitkisi altlıkları, kuş banyoları, kovalar, oyuncaklar ve lastikler gibi su birikintisi oluşabilecek her türlü nesne haftada en az bir kez boşaltılmalı ya da değiştirilmelidir. Yağmur olukları düzenli olarak temizlenmeli, geçici su birikintileri drenajla giderilmeli, yüzme havuzlarının arıtım ve sirkülasyonu sağlanmalıdır. ⁷ Karavan ve çadır kurulma alanları, tarım işçilerinin çalışma ve yaşam alanları, park ve dinlenme alanları yakınlarındaki sıvı birikintileri, bataklıklar, kazı alanlarında biriken suların temizlenmesi, kapatılması önemlidir. Doğa kaynaklı afetler sonrası geçici yaşam alanlarında bu tür önlemlerin alınması hayattır.

Sıtma riskli bölgelere seyahat edecek kişiler, yolculuktan en az on beş gün önce bir Seyahat Sağlığı Merkezi'ne başvurarak hastalık hakkında bilgi almalı ve gerekirse koruyucu ilaç tedavisi başlatmalıdır. Riskli bölgeden döndükten sonraki bir yıl içinde ateş, baş ağrısı veya üşüme-titretilme gibi belirtiler gelişmesi durumunda, koruyucu ilaç kullanılmış olsa dahi, vakit kaybetmeksizin bir sağlık kuruluşuna başvurulması gerekmektedir. **Seyahat sağlığı danışmanlığı için T.C. Sağlık Bakanlığı'nın 444 77 34 numaralı hattından** bilgi alınabilir. ¹ DSÖ, sıtmanın orta ve yüksek riskli bölgelerinde yaşayan çocuklara sıtma aşısı uygulanmasını önermektedir. ⁸

World Malaria Day 2026

25 April

Driven to End Malaria:

Now We Can. Now We Must.

25 Nisan, 2007 yılında Dünya Sağlık Asamblesi tarafından "Dünya Sıtma Günü" olarak ilan edilmiş; bu tarihten itibaren her yıl sıtma ile mücadelede farkındalığı artırmak ve toplumu bilgilendirmek amacıyla dünya genelinde çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. ⁸ DSÖ, 2026 Dünya Sıtma Günü'nde "**Sıtmayı Sona Erdirmeye Kararlıyız: Şimdi Yapabiliriz. Şimdi Yapmalıyız.**" temalı kampanyayı başlatmaktadır. Bu tema; fırsatı değerlendirmek, enfeksiyona karşı hayat kurtarmak ve sıtmasız bir gelecek için gerekli yatırımları güvence altına almak için küresel bir çağrı niteliği taşımaktadır. Bilimin tarihinin hiçbir döneminde olmadığı kadar hızlı ilerlediği, yeni aşılar, tedaviler ve yenilikçi teknolojilerin geliştirildiği bir dönemde sıtmayı yaşam süremiz içinde sona erdirmenin artık gerçek bir olasılık haline geldiğini vurgulanmaktadır. ⁴

⁶ T.C. Sağlık Bakanlığı. Seyahat Sağlığı El Kitabı. [İnternet] <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/960/0/seyahatsagligielkitabipdf.pdf> Erişim: 22.04.2026.

⁷ Sağlık Teknik Komitesi. Sivrisinek Isırıklarından Korunma Yöntemleri. ID-Vec Projesi. UNDP/OSASG, Kıbrıs. [İnternet] <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/cy/ceb2924d1c61cca4285b9694e6c36fb6d7a7a807d6413ff04292971fd7fa0c67.pdf> Erişim: 22.04.2026.

⁸ [İnternet] <https://www.saglik.gov.tr/TR-2174/basin-aciklamasi.html> Erişim: 22.04.2026.